die verdeeldheid voor het oog der menschen niet te loor? En lijdt de Naam des Heeren daardoor niet zeer? En is de verdeeldheid van het volk Gods, zooals het in onderscheiding van de wereld openlijk als Gods volk en kerk optreedt, niet een voorname reden, waardoor de wereld weerhouden wordt om te gelooven, dat Christus waarlijk door God den Vader in de wereld gezonden is; een voorname oorzaak dus van het ongeloof dat in de wereld is met betrekking tot den Naam van Jezus, Joh. 17: 21—23?

Nog een punt. Wordt de dierbare Heiland wel veel gezocht, wel veel begeerd? Is het wel: »geef mij Jezus, of ik sterf; buiten Jezus is geen leven, maar een eeuwig zielsverderf?" Wordt *Hij* gedurig wel begeerd, tot afwassching en vernieuwing van hart en leven?

Is er niet een veelvuldig van vèrre staan, een van vèrre staan en niet een nabij-leven bij het kruis van onzen eenigen Verlosser? Leeft *Jezus* wel door het geloof in het hart? Is *Hij* wel de rotssteen, waarop het gebouw der hoop in leven en sterven gefundeerd ligt? Is het deswege niet bij velen een leven op een *misschien*, een leven op vermoedelijke wedergeboorte, op de blijken die men daarvan zich opzamelt; in plaats van op het *Evangelie*, uit de Schrift of het gehoor des Woords ontvangen en omhelsd in het hart? Wat *hebben* wij, om de reis te doen? — Ik spreek niet zoo, alsof er niet velen waren, die Hem zochten en kenden, en *weten* in Wien zij geloofd hebben. Doch over het algemeen vindt men dit *weten* toch niet zooveel, al is bij zeer velen er wel eènig geloof, eènig geestelijk leven, een sprankje althans er van. Maar daarmede kan men het *stellen*. Daarom, omdat er is geen verliezen van zich zelf, geen verliezen van alles, daarom geen recht *vinden* van *Jezus*. Omdat velen niet recht *arm* gemaakt zijn, blijft men zoo vervreemd van den *rijkdom*.

Ik denk nog aan een derde punt. Is de Christen in het gewone, natuurlijke leven gewoonlijk niet geheel *gelijk* aan den fatsoenlijken wereldling, ja wel eens in eenig opzicht *beneden* hem? Waar blijft zoodoende de eer des Heeren, de goede reuk van Christus die van hem moest uitgaan? Is het altijd waar, dat de omgang en het zakendoen met een *Christenmensch* het meest begeerlijk is, het meest begeerlijk wat een eerlijke, zorgvuldige, degelijke en trouwe behandeling betreft? Hoe moeten wij ons schamen voor den Heere? En rechtvaardig kan Hij ook om deze zaak komen met Zijn oordeelen.

Verootmoediging en bekeering, dat is het waartoe wij ons zelven en elkander met het oog op eigen weg en den weg van land en volk, hebben te vermanen. Dit is de rechte, ja de van God *geboden* weg, waarop wij zijn afwending van Zijn oordeelen mogen *hopen*, al blijft het aanwenden van de uiterlijke middelen daarmede toch nog een plicht. Wij mogen verwachten, dat in den weg van trouwe plichtsbetrachting, gepaard met een gedung, ootmoedig en *gelovig* zoeken van den Heere, nog als van onds de Heere ons Nederland zal gedenken, en nog niet doen eindigen Zijn verbond, en trouw aan de voorvaderen. Deut. 7: 9, Ev. 20: 6.

Beleefd dankende, hooggeachte Redaktie, voor verleende plaatsruimte, en groetende,

Uw dw. br.

A. M. DIERMANSE.

Den Haag, 23 Nov. 1914.

Een loffelijk getuigenis.

In *De Locomotief*, die anders geen bijzondere vriend van de Zending is, kwam eenigen tijd geleden over het Zendingshospitaal te Solo het volgende loffelijke getuigenis voor, dat we gaarne onder de aandacht onzer lezers brengen.

Zijn wij al geen politieke vrienden van de zending, hebben wij niet zelden bezwaren tegen de door haar gevolgde werkmethode, het was nimmer beletsel tot waardeering van hetgeen hier door de zending maatschappelijk goeds wordt verricht en dan bijzonder op het gebied van de ziekenzorg. De zending ontwikkelt dan een persoonlijke toewijding en belangeloosheid, een organisatiekracht, welk respect afdwingen. Zij doet dan meer en beter dan het gouvernement.

Toen de zending zich ook te Solo wilde vestigen en daarbij — het ging in de eerste plaats om de vestiging van een ziekenhuis — niet dien tact tegenover het vorstenbestuur betrachtte, welke had mogen worden verwacht, hielden wij echter onze kritiek niet binnen. Die kwestie is thans echter afgedaan; met goedvinden van alle betrokkenen wordt de bouw van het zendingshospitaal thans ondernomen, dr. Vogelenzang zal het beheeren — tot nu is het hospitaal nog in een particulier huis gevestigd — de missionaris-predikant te Solo, dr. H. A. van Andel, is nu aan het werk om het noodige geld te verzamelen. De regeering geeft weliswaar ruim subsidie, maar voor den bouw van een ziekenhuis van 150 bedden en twee dokterswoningen is zooveel noodig, dat er boven het subsidie nog ongeveer *f* 43.000 bij elkaar zal moeten worden gebracht.

Dr. van Andel is thans voor dit doel ook te Semarang aan den arbeid. Dat er ondanks het bestaan van het zoenana-hospitaal meer ziekenzorg nog dringend noodig is, bewijst de groote toeloop, welken het gebrekkig gehuisveste noodhospitaal der zending nu reeds heeft. De poliklinische patienten kunnen nauwelijks allen worden geholpen. Wij hopen van harte, dat ook de Semarangsche ingezetenen dit medische werk van de zending zullen weten te waardeeren en aan dr. van Andel hiervan de klinkende bewijzen zullen willen geven. Solo krijgt dan een hospitaal van dezelfde beteekenis als het te Jogja gevestigde Petronella-hospitaal, de schepping van dr. Scheuter, en dat zulk een voortreffelijken naam heeft verworven.

Het is een werk, dat wij van harte aanbevelen.

Zoo blijkt, hoe onze zending, vooral door den hospitaaldienst, een goeden indruk maakt en eerbied afdwingt, zelfs bij onze tegenstanders.

Een moedgevend teeken voor de mannen, die op Java met zooveel liefde zich aan dezen arbeid geven.

DR. H. H. K.

Voor Kootwijks scholen.

In hartelijken dank ontvangen: Van N. N. te Leerbroek *f* 5.

DR. J. H. HOUTZAGERS, *voorzitter*.

Leestafel.

1. J. N. VOORHOEVE, DEN HAAG: GEILLUSTREERDE CHRISTELIJKE SCHEURKALENDER 1915.

Het schild, op donker-bruinen grond, in den kop een fijne teekening van ISINGS, waarvan het motief ontleend is aan den ritus van den VERZOENDAG. Daaronder in kloeke, zwarte letters: VREEDE DOOR HET BLOED DES KRUISES en dan het blok met links: LEVITICUS 16 VERS 2—15 en rechts HEBREEN 9 VERS 6—14.

De teekening is artistiek, alleen begrijp ik niet waarom ISINGS den hoogepriester in het Heilige, en niet den hoogepriester in het Allerheiligste van den Tabernakel heeft gegeven.

Aan de blaadjes van het blok is blijkbaar veel zorg besteed. Zij geven, zooals het bij dezen kalender gewoonte is, aan de vóórzijde den datum en verder meest *alleen* 'n tekst. Aan de achterzijde, korte verhaaltjes en overdenkingen.

Ook stichtelijke Meditaties bij iederen Zondag. Bovendien vindt men in het blok *12 Bijbelsche platen*, die *de Geschiedenis van Jakob en Jozef* in beeld brengen.

Deze Bijbelsche platen zijn ditmaal niet gekleurd. Ik weet niet of zij ook van ISINGS zijn, maar de uitbeelding is, naar uit alles en niet het minst uit het expressieve van de gezichten blijkt, werk van een kunstenaar. Misschien zouden zij den toeschouwer nog meer toespreken, indien het gekleurde platen waren. Dan, hoe dit zij, ze vormen een serie, die men ook om haar kunstwaarde, niet moet lateu verslingeren.

Ook met dezen kalender voor 1915 is de Firma VOORHOEVE, die nu reeds 25 jaar haar CHRISTELIJKE SCHEURKALENDER uitgeeft, lang niet slecht geslaagd.

2. D. WOUTERS EN ANDRE. NEDERLANDSCH LEESBOEK VOOR DE CHRISTELIJKE SCHOLEN. Uitgave van P. Noordhoff. — Groningen.

Onder dezen titel geeft de Groningsche Firma 12 deeltjes kinderlectuur voor de christelijke lagere school.

De eerste 10 zijn bestemd voor het tweede tot en met het zesde leerjaar, het 11e en 12, onder den titel HISTORISCHE BLOEMLEZING, — is meer bepaald voor het zesde leerjaar bestemd. Aan dit 11e en 12e deeltje is toegevoegd: NOODIGE EN OVERBODIGE AANTEEKENINGEN bij de HISTORISCHE BLOEMLEZING, door D. WOUTERS en F. ANDRE en bij de PLATEN door G. WESTERMANN. 'n Klein boekje van 16 bladzijden, bestemd voor den onderwijzer om hem, zoo noodig, op het gebied van historie en kunst, nader in te lichten.

. .

De gedachte, die voorzat bij de heeren WOUTERS en ANDRE met het samenstellen van dit LEESBOEK, was: het peil van de leerstof op onze lagere scholen wat te verhoogen. Zij bedoelen met hun 12 deeltjes een stof te geven, die zich aanpast aan de ziel van het kind; van de eerste deeltjes af het taalgevoel der kinderen ontwikkelt; en die, vooral in de latere deeltjes, wat zin en lust voor belletrie wekt.

In één woord, geen leer-, maar een leesboek.

Zij hebben daarbij over het geheel die stof ontleend, zoo wat het proza als de poezie betreft, aan christelijke auteurs.

Waar zij echter een versje van een dichter of een leesstukje van een prozaist opnamen, die nu niet bepaald onder de zooeven genoemde auteurs-kategorie valt, hebben zij wel gezorgd dat daarmee de antithese niet in hun LEESBOEK kwam.

Zoo namen zij in hun 9e deeltje een prozastukje op van — schrik nu niet mijn lezer! — MULTATULI.

Kan er heusch wel mee door.

Het is toch niet anders dan het bekende verhaaltje, — belletristisch mooi en met-er-in een, ook voor ons christenen lang niet overbodige levensles —: DE JAPANSCHE STEENHOUWER.

„Er was een man, die steenen hieuw uit de rots. Zijn arbeid was zeer zwaar, en hij arbeidde veel; doch zijn loon was gering. En tevreden was hij niet".

Er wordt dan in verteld, dat hij wenschte een rijk man te zijn, en toen hij dat was, 'n koning, en als hij 'n koning is en de zon hem schroeit, de zon; toen hij de zon was, en een wolk zich stelde tusschen den hemel en de aarde en stuitte de stralen, dat hij, de nooit tevredene, toen weer wenschte 'n wolk te zijn.

„En de wolk verwoestte door veel waters het veld".

„En se viel neer op een rots, die niet week".

„En tevreden was hij niet".

„Aan die rots is macht gegeven boven mij. Ik wenschte die rots te zijn".

„En de wolk werd rots".

„En daar kwam een man met een houweel, en met puntigen beitel, en met zwaren hamer, die steenen uithieuw uit de rots".

„En de rots riep: „Ik ben zwakker dan deze . . . . ik wenschte die man te zijn.

En er kwam een engel uit de hemel, die zeide: „U zij gelijk gij gezegd hebt".

En hij was steenhouwer. En hij hieuw steenen uit de rots, met zwaren arbeid, en hij arbeidde zeer lang voor weinig loon, en hij was tevreden".

Zeker, christelijke moraal zit in dit verhaaltje niet, toch wel moraal; en ik kan mij dan ook niet denken, dat 'n christen, maar wél, dat 'n socialist en die dan nog maar enkel vanwege „den klassenstrijd", — dit verhaaltje verderfelijk voor z'n kind zal vinden.

Ik heb met opzet bij dit, aan DOUWES DEKKER's literaire nalatenschap ontleend proza-stukje, wat lang stil gestaan, opdat aan het opnemen daarvan geen wapen zou worden ontleend waarmee het boek van WOUTERS en ANDRE wellicht is te nekken.

Maar bovendien, het „proza" en ook de „poezie" is, zooals de samenstellers zeggen, »natuurlijk en bij voorkeur genomen uit werken van christelijke schrijvers".

En dan mag ik noemen: VAN ALPHEN, die er na lange jaren van verguizing, als kinderdichter weer boven op komt, NELLIE, E. GERDES, J. DE LIEFDE, J. J. L. TEN KATE, H. PIERSON, JOH. BREEVOORT, IR DA COSTA, P. J. MOETON, A. J. HOOGEWERF, NIC. BEETS, B. TER HAAR, DR. HOEDEMAKER, G. SCHRIJVER, J. V. OOSTERWIJK BRUIJN, G. GEZELLE, J. V. LUMMEL, DR. A. KUYPER aan wien, onder den titel: EEN JOODSCHE BUITENSLANDS en onder dien van: UWE ZONDEN WIT ALS SNEEUW, een hoofdstuk uit: VROUWEN UIT DE HEILIGE SCHRIFT en een HERAUT-meditatie zijn ontleend, die mij, eerlijk gezegd èn belletrisch èn om »wat-er-in zit« van nog vrij wat hooger waarde dunken, dan MULTATULI's »JAPANSCHE STEENHOUWER«.

Alleen maar, voor wat het belletristische betreft, uit KUYPER's meditatie deze aanhaling over »Sneeuw«.

»Telkens als het duchtig wintert, en de sneeuw van den hemel nederdaalt, de vriezkoude de vlok hard houdt, toovert die sneeuw. Ze toovert een wonderland, een wonderwereld voor ons oog.

Ze verandert geheel het gelaat des aardrijks; ze verbreedt alle lijnen; ze verlengt de afstanden; ze lost alle kleur en tint in smettelooze kleurloosheid op; ze omzoomt als met wit bont gewaad en hoed; ze bepluimt de takken; ze verhoogt de torenspitsen; en ze doopt al wat ons omgeeft, in een klaarheid en helderheid, die als de zon er op inschijnt, schittert als diamantgruis«.

Eindelijk, ook proza of poezie van CATS, VONDEL, BILDERDIJK. Dat de schrijvers door mij hier nu niet bepaald naar tijdsorde zijn genoemd, vindt zijn oorzaak in de omstandigheid, dat ik mij vrijwel heb laten bepalen door de volgorde der deeltjes van het LEESBOEK.

. .

Wat DE HISTORISCHE BLOEMLEZING betreft, deeltje XI—XII van het LEESBOEK, deze is niet bedoeld als een aaneengesloten Vaderlandsche Geschiedenis; dit toch ware met karakter van LEESBOEK in strijd. Zij is, in onderschikking aan het hoofddoel: het peil der leesstof op onze christelijke lagere scholen wat te verhoogen, — alleen bedoeld om »in de hoogste klassen een ontwikkkelend leesuurtje te geven, dat tevens zal bijdragen tot het aankweeken van liefde voor historische lectuur".

»Wij wilden geven," zeggen daarbij de heeren WOUTERS en ANDRE, »zuivere historie — geen gephantaseerde verhalen met historischen achtergrond — en bovenal van schrijvers, die belijden wat SALOMO schreef: GERECHTIGHEID VERHOOGT EEN VOLK, MAAR DE ZONDE IS EEN SCHANDVLEK DER NATIEN."

En wat zij wilden, hebben zij met het ontleenen van stukken o. a. aan de werken van EUSEBIUS, MOMMSEN, VON RANKE, HOOFT, BILDERDIJK, GROEN VAN PRINSTERER — gedaan ook.

. .

Overtuigd, dat „de verluchting voor kinderleesboeken onmisbaar is," hebben de samenstellers voor waarlijk goede platen en plaatjes gezorgd. „De reproductie der oorspronkelijke teekeningen heeft met de grootste zorg plaats gehad, en geen cliché's zijn goedgekeurd, dan nadat de kunstenaars hun goedkeuring aan de reproductie hadden verleend."

Hoewel zelf niet al te vaardig in de zoo moeilijke kunst van opvoeding en een volslagen leek in de wetenschap der school-paedagogiek, meen ik toch, dat de heeren WOUTERS en ANDRE met dit LEESBOEK hun hoofddoel hebben bereikt en, zoo uit esthetisch als ethisch en religieus oogpunt bezien, een lang niet onbruikbaar LEESBOEK voor de christelijke scholen hebben gegeven.

G.

Uit de Pers.

Gaarne nemen we ditmaal uit de pers over het verslag van de overdracht van het Rectoraat aan de Theologische School te Kampen:

In de fraai versierde Aula had Maandagavond, in tegenwoordigheid van belangstellenden, plaats de overdracht van het Rectoraat aan de Theologische School te Kampen.

Na opening met psalmgezang en gebed hield de aftredende Rector, Porf. Dr. A. G. Honig, een rede over het onderwerp: »Ethisch of Gereformeerd?« In zijne inleiding herinnerde spreker er aan, dat door het Gereformeerde belijden de ethische zijde der waarheid niet uit het oog verloren is. Aangezien dit van verschillende zijden, en niet name door de »ethische« richting, wordt ontkend, blijft verweer plicht. Vandaar dit onderwerp. Spreker schetste eerste het ontstaan, de historie en het streven van de »ethische« richting en stelde daarna in het licht, dat de Theologie niet, gelijk deze richting wil, op de geloofservaring der gemeente kan worden gebouwd.

Vinet is de vader der »ethische« richting. Hij was geen hervormer, maar een »initiateur religieux«. Uit volle overtuiging keerde hij zich tegen het Rationalisme, maar op den duur kon hij zich ook niet geheel vinden in den Réveil. Hij betoogde, dat het geweten de zetel en het steunpunt der religie is. De ware religie is een appèl op het geweten. Wanneer het mogelijk was eene religie met een enkel woord te karakteriseeren, dan zou men kunnen seggen: Het Christendom is de religie van het geweten. De Theoloog wachte zich dies voor diepzinnig speculeeren en redeneeren en richte zich tot het geweten zijner hoorders.

Deze gedachte vond weerklank in het gemoed van den talentvollen Daniel Chantepie de la Saussaye. Niet Schleiermacher toch, gelijk men wel meende, maar Vinet oefende op de la Saussaye den grootsten invloed. Geruimen tijd achtereen vond de zienswijze van de la Saussaye weinig bijval. Aan het einde zijns levens was hierin echter verandering gekomen, hoewel Sepp over zijne richting reeds had uitgeroepen: »Ruste zij in vrede!" Bavinck, Brouwer en Meulenbelt leverden over zijn persoon en zijn arbeid interessante studiën. De doorwerking van de »ethische« richting werd bevorderd door de omstandigheid, dat zij in de hoogleeraren Gunning, Valeton, van Dijk, Daubanton en P. D. Chantepie de la Saussaye begaafde aanhangers vond. Valeton hiidde de periode van bloei in met zijn veelbesproken rede »Een nieuw begin«, waartegen van gereformeerde zijde Kuyper en Lindeboom een krachtig protest deden hooren. Van nu voortaan trad de »etische« richting allengs meer in de plaats van de Utrechtsche Apologetische School.

Tallooze malen is de klacht herhaald, dat men niet begreep wat deze richting wilde. Tot op zekere hoogte deed men haar hiermede onrecht. Zij sprak duidelijk genoeg uit, wat zij beloelde. Wat zij nastreefde werd u aangegeven. Ook werd verklaard, waaraan de klacht over het duistere in haar standpunt moet toegeschreven, en welk element van waarheid zij bevat.

In het tweede en grootste deel zijner rede bracht de spreker kritiek uit op de hoofdgedachten der »ethische« richting en trachtte hij de eer der Gereformeerde Theologie te handhaven. Vooral stond hij stil bij deze twee vragen: of waarheid een intellectueel dan wel een ethisch begrip is? Of de geloofservaring der gemeente de grondslag der Theologie kan zijn? Voorts stipte hij nog aan de overige kwesties, die door de »ethische richting« naar voren geschoven zijn. Hij eindigde zijn rede met de opmerking: In het uitdragen van het Woord tot hen, die nog leven zonder Christus, kan en moet ongetwijfeld door de Gereformeerden meer dan tot dusver met de ethische zijde der waarheid gerekend, maar noch de conscientie noch de geloofservaring kan de grondslag zijn der Theologie.

Toegekomen aan de lotgevallen der School herinnerde spreker er aan, dat de School haren zestigsten verjaardag vierde, en gedacht hij met dankbaarheid aan den rijken zegen door haar, die bijna 600 predikanten vormen mocht, verspreid. Voor wie in de School belangstellen, is de feestrede, bij gelegenheid van 't halve-eeuwfeest door Prof. Lindeboom gehouden, de bron, waaruit hare historie kan gekend. In dit jaar nam de Heere tot zich den bekwamen oud-docent Mulder. Curator Ds. Hoekstra werd met eene ernstige krankheid bezocht, waaruit de Heere hem moge oprichten. De school bloeit thans weer. Het aantal studenten bedraagt 31, waaronder een proponent van de Theologische School te Embden. In het jongste schooljaar werden voor 't eerst ingeschreven 10 studenten, en werden met goed gevolg afgelegd 6 propaed., 4 semi-cand. en 5 cand. examens. Het was Spr. een oorzaak van vreugde, dat Prof. Lindeboom, die op 17 Januari a.s. zijn zeventigsten verjaardag hoopt te vieren, op het aandringen zijner ambtgenooten terugkwam op het voornemen, om aan de Synode zijn ontslag als hoogleeraar aan te vragen. Waar de Generale Synode met eene groote meerderheid er zich tegen verklaarde, dat door het College van Hoogleeraren aan candidaten in de Theologie de gelegenheid ontsloten werd den doctorstitel te verwerven, daar achtte hij het — temeer nu de Vrije Universiteit in het vervolg van een hernieuwd candidaats-examen de candidaten der School vrijstelt — met het oog op den vrede in de kerken en den welstand der School gewenscht, dat de strijd over het doctoraat niet heropend werd. Evenzeer achtte hij het — en om dezelfde redenen en in het belang van de Vrije Universiteit — geraden, dat in elk geval in den eersten tijd geen voorslagen werden gedaan tot verplaatsing der School en het leggen van een verband tusschen de Theol. School en de Theol. Faculteit. De quaestie van de opleiding van de dienaren des Woords blijve rusten. En een barmhartig God verzachte ons aller schuld in dezen, verbinde ons allen aan elkander door warmer liefde, en zegene zoowel de Theologische School als de Vrije Universiteit!

Ten slotte droeg Prof. Honig het rectoraat over aan Prof. Dr. Ridderbos, waarna deze plechtigheid met dankzegging gesloten werd.

Zooals voorts wordt gemeld, zal de rede van Prof. Honig niet afzonderlijk in druk worden uitgegeven, maar verscheen reeds nu bij den uitgever Ruys te Utrecht een studie van Prof. Honig, waarin ditzelfde onderwerp breeder wordt behandeld dan in een rectorale rede het geval kan zijn.

Officieele Berichten.

Aan de Kerkeraden der Geref. Kerken in Nederland.

Namens den raad der Geref. kerk te Gorinchem verzoekt ondergeteekende aan alle kerken, uit wier midden landweermannen of milicien in Gorinchem of in de forten in de onmiddellijke omgeving van Gorinchem bij het leger ingedeeld zijn, de namen der leden (doop- en belijdende leden) te willen opgeven aan zijn adres. Gaarne is de kerkeraad bereid de zorg voor deze broeders zooveel mogelijk op zich te nemen; maar dit gaat zeer moeilijk, tenzij de kerkeraden der respectieve kerken medewerken.

Namens den raad der Geref. kerk te Gorinchem:

DS. J. MULDER, *voorzitter*.

Gorinchem, 5 Dec. 1914.

De kerken der classis Amsterdam hebben in hare vergadering van 9 Dec. j.l. praeparatoir geexamineerd en met eenparige stemmen beroepbaar gesteld de broeders D. H. Th. Vollenhoven en P. A. Zeilstra, beiden cand. in de theol. aan de Vrije Universiteit.

Namens de classis voornoemd:

C. LINDEBOOM, *h. t. scriba*.

Kort verslag van de vergadering der cl. Gouda, gehouden 3 Nov. 1914.

Namens de roepende kerk van Gouda wordt deze vergadering door Ds. Langen op de gebruikelijke wijze geopend.

Alle kerken zijn wettig vertegenwoordigd.

In het moderamen nemen zitting: Ds. Andree, als praeses; Ds. Wielenga, als assessor; en Ds. Jansen als scriba.

De notulen worden zonder aanmerkingen gearresteerd.

Een vraag vanwege de kerk van Nieuwerkerk a/d IJsel wordt toestemmend beantwoord.

Ds. Wielenga en br. Rietveld, van Moordrecht, worden benoemd om de boeken van den quaestor voor de Zending na te zien.

Wijl wegens tijdsomstandigheden geen kerkvisitatie was gehouden, kan dienaangaande geen rapport worden uitgebracht. Zij zal alsnog in het volgend voorjaar gehouden worden.

Ds. van Halsema brengt rapport uit over den toestand van het classicaal archief.

De classisbeurten worden als volgt vastgesteld: Ouderkerk: D.D. van Hoven en Van Setten; Reeuwijk—Sluipwijk: D.D. Voigt en Wielenga; Roosendaal: D.D. Langen en Osinga.

De deputaten voor de Zending worden gecontinueerd.

De kerk van Haastrecht wordt aangewezen om het classicaal archief na te zien.

Bij rondvraag maar art. 41 deelt de kerk van B. goede berichten mede en ontvangt de kerk van L. advies in twee gevallen.

Door Ds. Sap wordt als deputaat voor de Zending verslag uitgebracht over de drie laatste maanden.

De kerk van L. vraagt en verkrijgt inlichtingen aangaande de bijdragen inzake artt. 11 en 13.

Tot roepende kerk wordt aangewezen de kerk van Haastrecht. Praeses, Ds. Dalhuijzen.

Na lezing der korte notulen en storting der collecten en bijdragen wordt de vergadering op de gewone wijze door Ds. Andree gesloten.

Namens de classis:

J. JOH. WIELENGA, *assessor*.

Buitenland.

Engeland. Gebeden voor de dooden aanbevolen door Ritualisten en Methodisten.

De Hoogkerkelijken in Engeland zoeken van den oorlog gebruik te maken als een propagandamiddel voor hunne beginselen. Van die zijde stelt men het vieren van het Avondmaal op Roomsche manier voor als noodzakelijk om te kunnen bidden voor den triumf van leger en vloot; tot gebeden voor de dooden en het aanroepen der heiligen wordt krachtiger dan te voren opgewekt; terwijl het bondgenootschap met Frankrijk, België en Rusland aanleiding geeft om er op te wijzen, hoe heerlijk het zijn zou als men met de Roomsche en de Grieksche kerk in nadere verbinding kwam! Menschen die het Protestantsche karakter der Engelsche natie zoeken te handhaven, betreuren het, dat zij, die geen loyale aanhangers zijn van de Episcopaalsche kerk, hunne godsdienstige strijdbijlen scherpen op den steen van den vreeselijken oorlog die onze gezinnen in de ellende brengt. Het zou logisch zijn indien men ook eene »nauwere aaneensluiting" bepleitte met de religien van de inboorlingen van Indië en Japan, ter oorzake van de hulptroepen, die deze landen aan Engeland leveren.

Dat de praktijk om te bidden voor de dooden, in toepassing gebracht wordt door de Hoog-Kerkelijken of Ritualisten, kan niemand verwonderen, die weet hoever deze Episcopalen gaan In het aannemen van Roomsche ceremonien en leeringen. Meer het is jammerlijk, te ontwaren dat men in Methodistische kringen denzelfden weg opgaat. In de *Methodist Times* stond dezer dagen een artikel waarin wij lezen: „Ieder onzer bidt beide tot de dooden en voor de dooden. Dit is het logisch en onafwijsbaar gevolg van ons geloof." En dit bidden tot en voor de dooden wordt dan gezegd te behooren „tot het eigenlijke wezen van het gebed."

In een betoog van anderhalve kolom wordt op dit thema dan verder voortgeborduurd, langs de lijnen van de algemeene genade in den zin dat ten slotte alle menschen zullen zalig worden (universalism) en van een »ruimere hoop" (larger hope).

En wanneer men vraagt, waarop deze leering rust, dan wordt verwezen naar — Rudyard Kipling, een Engelsch schrijver en dichter! Maar geen sprake van het leveren van Schriftbewijs.

Wij kunnen ons voorstellen hoe vreeselijk het zijn moet, als door ouders de tijding ontvangen wordt, dat hun zoon in den oorlog omkwam, zonder dat zij gelooven kunnen dat hij in den Heere ontsliep. Ook willen wij niets afdingen, op de waarheid, dat de Heilige Geest in de laatste oogenblikken van het leven nog kan werken. Maar als men het onderscheid tusschen bokken en schapen wil te niet doen, komt men met de duidelijkste uitspraken van de Heilige Schrift in strijd.

Het is daarom een bedenkelijk teeken, als men in een Methodistisch orgaan gaat pleiten voor het Universalisme en voor een »larger hope". Dit is echter niet het eenige bewijs, dat het Methodisme op de lijn van »down grade" is. Maar op zich zelf beschouwd is het al treurig genoeg, dat een kerkelijke geneenschap gelijk die der Methodisten, die onder de Engelsche nonconformisten een voorname plaats innemen, en die zijn leden bij millioenen telt, op zulk een gewichtig punt Gods Woord hebben losgelaten. Wij hadden gehoopt, dat de oorlog die in Engeland zijn neerdrukkenden invloed steeds meer doel gelden, de macht van het ongeloof in de Methodistische kerken althans niet had versterkt.

GEMENGD NIEUWS

Roomsche priesters in bescherming genomen. In de *Köln. Volkszeitung* wordt medegedeeld, dat generaal von Bissing, op verzoek van den Aartsbisschop van Paderborn, bepaald heeft dat de in het Sennelager geïnterneerde Fransche priesters die soldaat geworden waren, in de bisschoppelijke inrichtingen van Paderborn zullen opgenomen worden. Zij hadden zich bij een veldprediker beklaagd, dat zij voortdurend door hun landgenooten zoo beleedigd en bespot werden vanwege hun ambt als priester der Roomsche kerk, dat hun toestand daardoor ondragelijk geworden was. Aan den wensch van den bisschop werd voldaan, al worden de geïnterneerde Fransche priesters steeds streng door militairen bewaakt.

Nader vernemen wij, dat de Duitsche Keizer bevolen heeft alle Roomsche priesters die gevangen genomen werden, als officieren te behandelen. Een maatregel die den vorst eert.

»Duitschland, haat!« Het berachte gedicht »Deutschland, hasse!« van Dr. Vierordt te Karlsruhe, dat door de Christelijke pers te recht als »Drachensaat« (drakenmaat) gebrandmerkt werd, wordt in Duitschland ten bate van het Roode Kruis verkocht. In een vergadering van de Badensche Roode-Kruis-vereeniging, stelde Prof. Dr. Kammerer van München voor, de gelden die door den verkoop van het gedicht verkregen waren, niet te aanvaarden, omdat het bedoelde gedicht in tegenspraak was met de beginselen van het Roode Kruis. Toch besloot het bestuur het geld aan te nemen op grond van de onmenschelijkheden die de Duitschers in vijandelijke landen hebben te verdragen. Dit is echter geen argument, en het wordt ook in Christelijke kringen gevoeld, dat het Roode Kruis zich compromitteert wanneer het geld aanneemt dat verkregen is door den verkoop van een gedicht, dat geschikt is om de boose hartstochten der Duitschers te ontketenen. Als de militaire overheid repressille maatregelen neemt tot bescherming van Duitschers in de vijandelijke landen, is dit iets anders als wanneer een dichter aanzet tot het afranselen der gevangenen en andere afschuwelijkheden, en zulk een jammerlijk dichterlijk product verkocht wordt om de kas van het Roode Kruis te stijven. Het ware zeer te wenschen zijn, dat de Keizer of de regeering hier ingreep. In Christelijke kringen van Duitschland begeert men dit zeer.

Kerkelijke oorlogskroniek. Het Oppercomistorie van Beijeren heeft een besluit in zake eene »kerkelijke oorlogskroniek« gepubliceerd. Daarin wordt het volgende gezegd: »De oorlog waarin ons volk in dezen tijd gewikkeld is, heeft in de geschiedenis zijn wederga niet. Het vraagstuk van zijn oorzaken wijst niet alleen op maatschappelijke en cultuur-toestanden, maar ook op nationale en godsdienstige tegenstellingen, en de uitslag zal voor de wereldgeschiedenis van het Rijk Gods van de grootste beteekenis zijn. Voor de geschiedenis der plaatselijke kerk is niets van meer belang als de invloed der wereldgebeurtenissen op de afzonderlijke gemeente, en als de kerk het bewijs kan leveren, dat zij ons volk bij den geweldigen strijd om zijn bestaan, tot hulp en troost geweest is, kan dit tot hare rechtvaardiging voor haar zelve en voor het nageslacht dienen«. Daarom wordt het aanleggen van een oorlogskroniek voorgeschreven, die de volgende punten zal moeten behelzen: 1o. Bijzondere kerkelijke bepalingen; 2o. Het aandeel dat de gemeente genomen heeft in het verleenen van hulp bij den krijg; 3o. Andere zaken, aantal en lot der gevangenen, kranken en vermisten; mededeelingen uit brieven van de strijders.

WINCKEL.

Voor Kinderen.

DE SPEELMAN.

XXX.

EEN KERSTZANG.

Op dit oogenblik werden buiten de tonen van een fluit gehoord.

»Ik geloof waarlijk dat onze vriend de speelman daar is", zei de tuinman. »Dan komt hij wel als geroepen, jongejuffrouw, en kan hij zelf uw vraag van zoo even beantwoorden".

Het vermoeden was juist. De speelman, die zich zelf had aangekondigd, trad even daarna binnen.

»Dat is een verrassing« zei de tuinmansvrouw, »wij hadden heel niet gedacht, dat ge in dezen tijd van 't jaar uitgingt".

»Gewoonlijk ook niet«, zei de ander, »het brengt toch niets op in dit getij, en bovendien heb ik overvloedig werk met de kruiden voor de apothekers en drogisten. Maar er is nu wat bijzonders. Ik moet naar een dorp, waar morgen de nieuwe burgemeester wordt ingehaald. Dan is er feest, met muziek en zang, en zoo kom ik er aan te pas. Vandaar dat ge mij hier ziet. Vooreerst kom ik hier waarschijnlijk niet weer, want het Kerstfeest komt al nader en nu hebben de vrienden over de grenzen ons gevraagd om dan bij hen te komen. Ook zou ik dan bij een paar kinderfeesten spelen. Het is een heele reis, want ik moet op verschillende plaatsen zijn, en vertrek dus al vroeg in December."

(De lezer zal het misschien vreemd vinden, dat men in Duitschland een Nederlandschen speelman gebruiken kon, te meer daar hij, gelijk we zien zullen ook Kerstzangen in onze taal meebracht. Maar men moet weten dat in dien